

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.III.20.737/2019/4. szám

A tanács tagjai: . Döme Attila a tanács elnöke

. Kiss Gabriella előadó bíró

Salamonné dr. Piltz Judit bíró

A felperesek: I. rendű

II. rendű

III. rendű

A felperesek képviselője:

. Mátyás Brigitta ügyvéd

Az alperes: alperes

Az alperes képviselője:

V. Ügyvédi Iroda

(ügyintéző: dr. Orosz V. Sándor ügyvéd)

A per tárgya: kártérítés

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó felek:

felperesek

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma:

övárosi Törvényszék 56.Pf.636.335/2018/5.

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma:

Pesti Központi Kerületi Bíróság 31.P.89.040/2009/230.

(232., 236. és 244. sorsszámú végzésekkel kijavítva, kiegészítve)

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelemmel támadott részében részben - az I. rendű felperes jövedelemkiesésének megtérítésére vonatkozó rendelkezések tekintetében - hatályon kívül helyezi.

Az elsőfokú bíróság - kijavított, kiegészített - ítéletét részben megváltoztatja és az I. rendű felperes részére fizetendő kártérítés összegét 19.434.047 (tizenkilencmillió-négyszázharmincnégyezer-negyvenhét) forintra felemeli. Mellőzi a 13.881.762 (tizenhárommillió-nyolcszáznyolcvanegyezer-hétszázhatvankét) forint részösszeg utáni késedelmi kamat megfizetésére vonatkozó rendelkezést és 507.159 (ötszázhetezer-százötvenkilenc) forint után 1997. szeptember 18. napjától 2000. december 31. napjáig évi 20%-os, 2001. január 1. napjától 2004. december 31. napjáig évi 11%-os, 2005. január 1. napjától pedig a kifizetésig, míg 18.854.436 (tizennyolcmillió-nyolcszázötvennégyezer-négyszázharminchat) forint után 2009. december 5. napjától a kifizetésig járó, a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatának megfizetésére kötelezi az alperest.

Kötelezi az alperest, hogy 2018. május 1. napjától minden tárgyhónapot követő hónap 10. napjáig utólag esedékesen fizessen meg az I. rendű felperesnek havi 118.411 (száztizennyolcezer-négyszáztizenegy) forint jövedelempótló járadékot.

Egyebekben a jogerős ítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az I. és III. rendű felpereseket, hogy 15 napon belül együttesen fizessenek meg az alperesnek 50.000 (ötvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt 415.800 (négy száz tizenöt ezer-nyolcszáz) forint felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az I. és III. rendű felperesek gyermeke, a II. rendű felperes 1994. szeptember 18-án született vákuum extrakcióval az alperes II. számú Női Klinikáján. A szülésvezetéssel összefüggésben a gyermeknél vízfejűség alakult ki, hipertenzív hydrocephalus internust diagnosztizáltak, ezért shunt beültetésére került sor. A későbbiekben tünetként a II. rendű felperesnél hányás jelentkezett, bal arcfele részlegesen bénult, fejkörfogata ismételten növekedett, látása maradandóan, súlyosan károsodott, emiatt fejét fixálva tartja. Rohamai kapcsán 2001-ben súlyos shuntvezetési zavart, 2003-ban pedig a gerincvelőt csaknem teljes szélességében kitöltő epidermoid cisztát diagnosztizáltak nála. Mindezek miatt számos kezelésen, műtéti beavatkozáson esett át. Szülei rendszeresen fejlesztő kezelésekre, pszichoterápiára hordták és maguk is végeztettek vele különböző gyakorlatokat. Iskolás korában édesanyja napi 3-4 órát tanult vele, végül 2014 májusában leérettségizett. Azóta otthon tartózkodik, pszichés és fizikai egészségkárosodása miatt elhelyezkedni nem tud. Tizenéves korától tudatosultak benne korlátai, de betegségbelátása nincs, a realitást torzítva érzékeli, magába fordult. Kényszeresen sportműsorokat néz, az eredményeket regisztrálja. Diszharmonikus személyiség, állapota miatt az önálló életvezetésben akadályozott. Környezete segítségére szorul az étkezésben, ivásban, tisztálkodásban. Állapota végleges. Össz-szervezeti egészségkárosodása 85%, ebből neurológiai és pszichológiai károsodás 78%.
- [2] Az I. és III. rendű felpereseknek 1998-ban egészséges gyermeke született, aki 2001-ben kezdett óvodába járni.
- [3] Az I. rendű felperes az első gyermek születése előtt teljes munkaidőben tanárként dolgozott. A II. rendű felperes 14 éves koráig méltányossági GYES-t vett igénybe. Ezután 2009. végéig ismét teljes, majd részmunkaidőben foglalkoztatták, mert a II. rendű felperessel kapcsolatos teendőit csak így tudta ellátni.
- [4] A III. rendű felperesnél a gyermek egészségkárosodásával összefüggésben jelentkezett jövedelem kiesés. A II. rendű felperest - aki a tömegközlekedést a mai napig nem képes igénybe venni - ő szállította gépkocsival.
- [5] A szülők életvitele a gyermek betegségei miatt jelentősen, negatív irányban változott. Mindketten pszichés problémákkal küzdenek.
- [6] A II. rendű felperes többlet gondozást igényel, melynek napi időszükséglete csökkent, jelenleg 2 óra. Állapota, otthon tartózkodása miatt többletkiadások merülnek fel.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [7] A felperesek módosított keresetükben vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítésére kérték kötelezni

az alperest. Arra hivatkoztak, hogy orvosai mulasztottak a szülésvezetés során, nem az elvárható gondossággal jártak el, ez vezetett a II. rendű felperes vízfejűségéhez és további egészségi problémáihoz, melyekkel okozati összefüggésben a felpereseknél vagyoni és immateriális hátrányok következtek be.

- [8] Az alperes a kereset elutasítását kérte, jogalapjában és összegszerűségében is vitatva azt.

Az első- és másodfokú ítélet

- [9] Az elsőfokú bíróság - a másodfokú bíróság által helybenhagyott - jogerős közbenső ítéletével megállapította, hogy az alperes kártérítő felelősséggel tartozik a II. rendű felperesnél kialakult vízfejűség miatt a felpereseket ért károkért.
- [10] A folytatódó eljárásban az elsőfokú bíróság ítéletével részben adott helyt a keresetnek. Azzal egyezően az I. rendű felperes részére 3.000.000 forint, a II. rendű felperes részére 5.000.000 forint, a III. rendű felperes részére pedig 2.000.000 forint nem vagyoni kártérítés megfizetésére kötelezte az alperest a születéskori ár- és értékviszonyok alapján, késedelmi kamatokkal növelten. Mérlegelte a felpereseket ért immateriális hátrányokat. Az I. rendű felperes esetében nem vette figyelembe testi betegségeit, mert a perben beszerzett igazságügyi orvos- és pszichiáter szakértői vélemény szerint ezek közvetve ugyan okozati összefüggésbe hozhatók a II. rendű felperes állapotával, de erre egyértelmű bizonyíték nincs.
- [11] A fejlesztő kezelések összesen 50.500 forint igényelt költségének megtérítésére irányuló keresetet ugyancsak megalapozottnak találta a szakvélemény és az okirati bizonyíték alapján.
- [12] Ápolás-gondozás költsége címén 2018. április 30-ig összesen 8.761.809 forintban marasztalta az alperest, a jövőre nézve a havi járadék összegét 24.600 forintban állapította meg. Mérlegelése során figyelembe vette a napi akár többszöri kórházi látogatásokat. Az ápolás-gondozás körébe tartozó munkák időszükségletének meghatározásakor értékelte a gyermek egyes életszakaszainak jellemzőit az iskolai vélemények alapján, neurológiai problémáit, a beszerzett igazságügyi szakértői vélemény adatait és mindezek alapján a kereset szerinti napi időráfordítást reálisnak ítélte. Az összeg számításánál a Szolgálat gondozási díjaiból indult ki és főszabályként azok 50%-át vette figyelembe. Azokra az időszakokra azonban, melyekre az e tevékenységeket zömében végző I. rendű felperes kieső munkabér címén kártérítést kapott, csak a díjak 33%-ával kalkulált, 2014 júniusától pedig 20%-ával. Ez utóbbi időszakra a további mérséklést azzal indokolta, hogy ekkorra már nem volt szükség a II. rendű felperessel való együtt tanulásra, iskolába indítására és kontrollvizsgálatokra sem kellett rendszeresen hordani. Mérlegelte azt a tényt is, hogy a Szolgálat díjaiban átlagosan 5% nyereség és működési költség szerepel. Tekintettel volt továbbá arra, hogy az ápolás-gondozás fizikai és pszichés megterhelést egyaránt jelent. A pszichés hatásokat elsődlegesen a nem vagyoni kárigények körében értékelte. Utalt arra, hogy a munkabérkiesés nyomán szintén ítelt meg kártérítést és a két kártípus - az eltérések ellenére - nem függetleníthető egymástól, az ápolást-gondozást ugyanis részben nem a szabadideje, hanem a felszabadult munkaideje alatt végezte az I. rendű felperes. Ha mindkettőt teljes összegben megítéli a bíróság, a vagyoni hátrány duplán kerül kompenzálásra. Így 2018. április 30-ig összesen 8.761.809 forintban, ezt követően pedig - napi 4 órás időszükségletet véve alapul - havi 24.600 forint járadékban marasztalta az alperest.
- [13] Az I. rendű felperes kieső munkabérének megtérítésére vonatkozó igényt addig az időpontig, amíg a II. rendű felperes a tanulmányait folytatta, megalapozottnak találta állapota, tünetei miatt, kivéve azt az időszakot, amíg az anya a második gyermekével egyébként sem dolgozott volna (1998. július 1. - 2001. augusztus 30.). Köztudomású tényként kezelte, hogy egy pedagógus munkája nem merül ki az iskolában töltött 4-6 órában. Mérlegelte, hogy a II. rendű felperest már nem hordják fejlesztő

kezelésekre, gyógytornára és a tanulásban sem szorul segítségre. Elfogadta, hogy a problémái nem szűntek meg tanulmányainak befejezésével, és nem múltak el az I. rendű felperes - nagy valószínűséggel a II. rendű felperessel kapcsolatos gondok talaján kialakult - szervi panaszai sem. Súllyal értékelte azonban, hogy a szakvélemények nem tartották fizikálisan vagy pszichés alkalmatlannak a teljes idős munkavégzésre. Mindezek alapján lejárt járadékot ítelt meg a számára - az 1998. július 1. - 2001. augusztus 30. közti időszak kivételével - 2014. május 30. napjáig összesen 13.881.762 forintos összegben. Ezt meghaladóan az I. rendű felperes munkabérmegemelés címén előterjesztett követelését elutasította.

- [14] A tisztasági többletkiadások megtérítése iránti igényt részben, 196.900 forintos összegben találta alaposnak. Arra hivatkozott, hogy az orvosszakértői vélemény szerint a fokozott tisztaság a shunt védelme miatt szükséges volt és többletterhet jelentett az idegrendszeri problémára visszavezethető hányás is. Viszonyítási alapként az egészséges gyermekek utáni takarítási szükségletet vette.
- [15] A háztartási kisegítő költségéről való döntés során utalt a bírói gyakorlatra a károsult kényszerű többlettevékenységének elszámolhatósága körében. Az igény megalapozottságát és a tevékenység időszükségletét az orvosszakértői véleménnyel is alátámasztottnak látta. 2001. október 30-ig - a hányásos rohamok miatt - a kereseti kérelem szerint határozta meg a kártérítési összeget. Az ezt követő időre a Szolgálat árainak 33%-ában állapította meg azt. Figyelemmel volt a késői vagy korai órákban végzett háztartási munkák pszichés terhére. A járadékkövetelést a jövőre nézve is indokoltnak találta a II. rendű alperes állapotára tekintettel, aki bizonyos tevékenységeket sohasem fog tudni elvégezni. Lejárt járadékként 5.641.272 forint megfizetésére kötelezte az alperest, míg a jövőre nézve ezen a címen havi 15.000 forint járadékfizetési kötelezettségről döntött.
- [16] A lakáshasználati többletkiadások elbírálása során elfogadta a felperesek érvrendszerét. Egyedül arra az időszakra utasította el a keresetet, amikor az I. rendű felperes a második gyermekkel otthon tartózkodott. Mindezek alapján összesen 1.132.742 forint lejárt és 2018. május 1-jétől havi 12.375 forint folyamatos járadék megfizetésére kötelezte az alperest.
- [17] A személygépkocsi vásárlással felmerült többletkiadás megtérítésére irányuló követelést elutasította. Kifejtette, az I. és III. rendű felperesek autót először első gyermekük születésére tekintettel vettek, és a kereset szerint 2001-ig tartották volna meg, ha a gyermek egészséges. Ebből az elsőfokú bíróság levonta azt a következtetést, hogy ez így történt volna a második gyermek esetében is, vagyis 2005-ig mindenképpen lett volna autójuk. Nem találta bizonyítottnak, hogy azt a későbbiekben nem tartották volna meg. Rámutatott, egy tipikus kétgyermekes család általában rendelkezik személygépjárművel. Azt, hogy csak olcsóbb használt gépjárműveket tudtak vásárolni, visszavezette a II. rendű felperes állapota miatti rossz anyagi helyzetükre. Álláspontja szerint ellenkező esetben újabb autót is tudtak volna venni, amit legalább egyszer lecseréltek volna. Mivel az évek során megvásárolt gépjárművek összértéke teszi ki egy új, illetőleg újszerű értékét, a felperesek tényleges kárát sem látta igazoltnak.
- [18] A közlekedési többletköltségek elbírálásánál az elsőfokú bíróság az általános kártérítés szabályait alkalmazta az utazások visszakövethetlensége miatt. Indokoltnak tartotta a gépjármű használatot a II. rendű felperes szállításához az egészségi állapota miatt a perrel érintett teljes időszakban. Mivel az alperes a megjelölt távolságokat nem vitatta, döntése során ezeket vette alapul, valamint egy átlagos gépjármű fogyasztási adatait. Utalt a 60/1992. (IV. 1.) Kormányrendeletre. Ez alapján a család B-re költözéséig összesen 1.216.409 forintot ítelt meg. A következő időszakot megosztotta és mindaddig, amíg a II. rendű felperes iskolába járt, mérlegeléssel havi 30 km plusz távolság megtételével számolt a tanulmányokkal esetlegesen felmerülő többlet utazás miatt. Ennek megfelelően a 2003 júliusától 2014. május 30-ig terjedő időre összesen 107.303 forintban marasztalta az alperest. Végül a 2014-2018. közti időre havi 10 km többlet utat fogadott el arra is tekintettel, hogy a felperesek B. frekvencián laknak. Így 14.490 forint igényt ítelt megalapozottnak. A jövőre nézve havi 314 forint járadék megfizetéséről rendelkezett.
- [19] A telefonköltség megfizetésére irányuló követelés - az elsőfokú bíróság álláspontja szerint - részben,

a II. rendű felperes érettségi vizsgájáig alapos. Ennél a tételnél is általános kártérítést is alkalmazott. Életszerűnek tartotta, hogy minél több ügyet akartak telefonon intézni a szülők, és hogy a II. rendű felperes állapotából adódó egyéb körülmények szintén ezt indokolták. A későbbi időszakra azonban egyetértett az alperessel abban, hogy a családtagok - megfelelő tarifacsomag igénybevételével - korlátlanul beszélhetnek egymással, egy ilyen kiadás pedig szinte minden négytagú családot terhel. A tanúvallomások alapján az I. rendű felperes barátokkal folytatott telefonbeszélgetéseit nem találta olyan gyakorinak, ami járadékot indokol, mert mérlegelése szerint ennyi beszélgetés a sérült gyermekeket nem nevelő családoknál is felmerül. A hivatkozott 17.668 forintos számlát a családtagok száma alapján nem tekintette magasnak. A II. rendű felperes elhelyezkedését célzó telefonálásokat ugyancsak felmerülőnek minősítette más pályakezdő fiataloknál is. Mindezek alapján 1994. december 6-tól 2014. május 30-ig 1.401.652 forint kártérítés megfizetésére kötelezte ezzel összefüggésben az alperest.

- [20] A II. rendű felperes munkabérkiesése kapcsán kifejtette, a követelés a jövedelmének - járulékokkal és rokkantsági ellátással csökkentett - pótlására irányul, amely elmaradt vagyoni előny az alperes felróható mulasztása miatt állt elő. Nagy valószínűsége miatt igazoltnak tekintette, hogy betegsége hiányában a II. rendű felperes, ha nem tanul tovább, munkába áll. A minimálbér és a rokkantsági járadék különbözetében meghatározott követelést összegében is megalapozottnak találta. Így a 2014. szeptember 1. - 2018. április 30. közt lejárt járadékot 2.830.670 forintban, a jövőre nézve járó havi 76.537 forintban határozta meg.
- [21] A felek fellebbezései folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét - túlnyomórészt helyes indokaira utalva - helybenhagyta. Előjáróban rámutatott, a vízfejűség egy bonyolult agyi, idegrendszeri károsodás megnevezése, amelynek további következményei a II. rendű felperes esetében látás-, ortopédiai és pszichés problémák, autisztikus tünetek, genetikai hiba hiányában ezek összességéért fennáll az alperes felelőssége, ahogy azt a jogerős közbenső ítélet is kifejtette.
- [22] A nem vagyoni kártérítés kapcsán hangsúlyozta az elsőfokú ítélet helyes mérlegelési szempontjait, az összegek mértéktartását és belső arányosságát.
- [23] Úgy foglalt állást, a munkabérkiesés és az ápolás-gondozás költsége két eltérő típusú kárelem, így kétszeres értékelés nem történt.
- [24] Indokolása szerint a háztartási kisegítő többletköltsége a II. rendű felperes állapotából eredő többlet háztartási tevékenységet kompenzálja, amit az orvosszakértői vélemény és az egyéb peradatok is bizonyítanak. Kiemelte, a hozzátartozó által ingyenesen végzett tevékenység nem eredményezhet a károkozó oldalán kedvezőbb helyzetet, nem mentesíti a többletköltség megfizetése alól.
- [25] A lakáshasználati többletkiadások tekintetében maradéktalanul osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját.
- [26] A közlekedési többletköltségek esetében ugyancsak az elsőfokú ítélet helyes mérlegelésére, a helytálló szakaszolásra és az általános kártérítés megfelelő alkalmazására utalt.
- [27] A telefon többletköltségek vonatkozásában megjegyezte, helyesen igazította az elsőfokú bíróság a szükségletekhez a költségek megítélését.
- [28] Megfelelőnek tartotta az elsőfokú bíróság jogi érvelését és számítását az I. rendű felperes munkabérkiesése kapcsán is. Úgy értékelte, felszabaduló ideje van az egyébként munkaképes I. rendű felperesnek azzal, hogy a fia otthon tartózkodik és napi 4 óra gondozást igényel. Mindezek alapján esetében munkabérkieséssel számolni nem lehet. Az ápolási, gondozási tevékenység ellenértékével kapcsolatban kiemelte, az erre fordított idő, energia az évek során folyamatosan csökkent, ami alátámasztja az elsőfokú bíróság számítását. Nem értett viszont egyet azzal, hogy az ápolás-gondozás költségének megtérítését és a munkabérkiesést összefüggésbe hozta egymással. Rámutatott, két különböző kártételről van szó: az egyik a humán-erőforrás költségáfordítása, illetőleg annak pótlása, a másik viszont vagyoni hátrány. Utóbbi azzal merült fel, hogy az I. rendű felperesnek gyermeke ápolására, gondozására kellett fordítania a teljes idejét. A csökkenő

időráfordítás ugyanakkor csökkenő összeget kell eredményezzen.

- [29] A személygépkocsi vásárlásokkal felmerült költségek megtérítésére irányuló követelést a másodfokú ítélet indokolása szerint helyes érvekkel utasította el az elsőfokú bíróság. Nem állapítható meg, hogy a vásárlások összefügnének a II. rendű felperes állapotával.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [30] A jogerős ítélet ellen a felperesek terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet annak részbeni hatályon kívül helyezése és az ápolási, háztartási kisegítői, közlekedési és telefon többletköltség, az I. rendű felperes munkabérekiesése, valamint a személygépkocsi vásárlások többletköltségének megtérítésére irányuló igényüket elutasító elsőfokú ítéleti rendelkezések megváltoztatása érdekében. Az I. rendű felperesnek fizetendő kártérítési összeget 22.915.489 forintra, az I. és III. rendű felpereseknek mint együttes jogosultaknak fizetendőt pedig 33.936.726 forintra kérték felemelni az egyes részösszegek után eltérő időpontoktól járó késedelmi kamatfizetés mellett. Az alperest kérték kötelezni az I. rendű felperes részére havi 118.411 forint jövedelempótló járadék, valamint az I. és III. rendű felperesek mint együttes jogosultak részére havi 148.695 forint költségpótló járadék megfizetésére. Felülvizsgálati kérelmük kiterjedt a jogerős ítélet indokolásának részbeni megváltoztatására is, szövegszerűen meghatározva azt. Eszerint: „figyelembe vette a bíróság a nem vagyoni kár mértékénél az I. rendű felperesnél kialakult testi betegségeket is, tehát ezen betegségek pszichoszomatikus úton kialakulva, valószínűsíthető, hogy okozati összefüggésbe hozhatók II. rendű felperes állapotával”.
- [31] Eljárási jogszabálysértésként megjelölték a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 221. § (1) bekezdését arra hivatkozva, hogy fellebbezésüket a másodfokú bíróság nem bírálta el érdemben, nem fejtette ki, azt miért nem találta megalapozottnak. Anyagi jogi jogszabálysértésként arra hivatkoztak, hogy a sérelmezett tételek tekintetében a jogerős döntés sérti a teljes kártérítés elvét, ezzel a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 339. § (1) bekezdését és 355. § (1) bekezdését.
- [32] Véleményük az volt, megalapozatlan a második gyermek 2 és 3 éves kora közötti, valamint a 2014. május 30. utáni időszakra az I. rendű felperes munkabérekiesés megtérítésére irányuló kereseti kérelmének elutasítása. Álláspontjuk szerint igazolt, hogy az I. rendű felperes édesanya az első gyermek kétéves korától újra munkába állt volna, ami bizonyítja, hogy ez a második gyermek esetében is így történt volna. 2014. június 1-jétől pedig azért indokolt a követelés teljesítése, mert a II. rendű felperes ellátása mellett nem lehetséges napi 8 órás munkaviszony létesítése, a gondozási tevékenység ugyanis egész napra oszlik el. Kiemelték, orvosi igazolás bizonyítja, hogy a 8 órás munkavégzés az I. rendű felperesnél azonnali krízishelyzetet okoz, gondozási teendői mellett és saját egészségi állapota miatt arra nem képes. Utaltak a gondozási szükséglet igazoltságára. Kifejtették, azzal, hogy a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a fellebbezésükben írt érveket, valójában nem döntött a fellebbezési kérelmükről. A 2000-2001-es időszakra így további 147.900 forintot és 659.080 forintot, míg 2014 júniusától 2018. április végéig 5.552.284 forintot igényelt az I. rendű felperes járulékokkal csökkentve, késedelmi kamatokkal növelve. Kérte továbbá a jövőre nézve is havi 118.411 forint jövedelempótló járadékban marasztalni az alperest.
- [33] Az ápolás-gondozás költségével összefüggésben sérelmezték, hogy a jogerős ítélet nem a Szolgáltat díjának 75%-ával kalkulált. Utaltak a bírói gyakorlatra. Véleményük szerint a kérdés eldöntésénél annak van lényegi szerepe, hogy ha az adott tevékenységeket nem a családtagok végeznék, akkor ezek milyen költséget jelentenének. Megjegyezték, az ápolás-gondozás - közérdekűségéből adódóan - adómentes tevékenység. Kifogásolták az elsőfokú ítélet indokolását abban a részében, amelyben a gondozással járó pszichés terhet a nem vagyoni kártérítés körében értékeli. A nem vagyoni kártérítés megítélése miatt a vagyoni károk csökkentése jogszabálysértőnek tartották. Sérelmezték,

hogy a másodfokú bíróság bár utalt az elsőfokú bíróság téves álláspontjára, mégsem emelte fel az ápolási-gondozási költségtérítés összegét. Véleményük az volt, nem abból kell kiindulni a döntés során, hogy a gondozási tevékenység a munkaidőre esik-e, hanem a kérdés az, hogy károkozás hiányában is felmerülne-e a tevékenység szükségessége, az ezzel kapcsolatos kiadások, és lenne-e elmaradt jövedelem. Mivel ezek az alperes károkozásával összefüggésben felmerültek, megtérítésük egymást nem kompenzálhatja. Kiemelték, a napi 4 órás gondozási idő nem csökkent a II. rendű felperes tanulmányainak befejeződésével sem, amit az orvosszakértői vélemény bizonyít. Jogszabálysértőnek találták, hogy a jogerős ítélet, bár a szakvélemény szerinti időszükségletet vette figyelembe, mégis csökkentette a kártérítést oly módon, hogy alacsonyabb mértékű alapidíjjal számolt. Erre hivatkozva a megtérítendő ápolási-gondozási költségek lejárt összegét az 1994. december 6. - 2015. március 31. közti időszakra összesen 16.436.453 forintra, a havi járadékot pedig 92.250 forintra kérték felemelni a Szolgálat árainak 75%-a és a szakvélemény szerinti időszükséglet alapulvételével.

- [34] Véleményük szerint a háztartási kisegítés költségének megtérítése körében a bíróságok valójában kétszeres csökkentést alkalmaztak: egyrészt a szakvélemény szerinti csökkenő időszükségletet, másrészt a díjak alacsonyabb százalékat vették figyelembe, a százalékos mérték többszöri csökkentését pedig nem is indokolták. Mindezek alapján az alperes marasztalásának összegét a lejárt háztartási kisegítési járadék körében 6.044.705 forintra, míg a jövőre nézve havi 37.500 forintra kérték felemelni a szakvéleményben írt időszükséglet és a Szolgálat 50%-os díjának figyelembevételével.
- [35] A megvásárolt személygépkocsik árának 50%-a megtérítésére vonatkozó igényük kapcsán azzal érveltek, hogy a tömegközlekedés elkerülése a szakvélemény szerint is indokolt a II. rendű felperes esetében, a saját gépjárművel való szállítás pedig más megoldásokhoz képest költségkímélő. Iratellenesnek tartották azt az ítéleti utalást, amely szerint ha a II. rendű felperes egészséges, a gépjárművet 2001-ig tartották volna meg. Hangsúlyozták, ilyen nyilatkozatot nem tettek, ezért az erre épülő következtetés is téves, és mivel a belvárosban laknak, autót egyáltalán nem vettek volna.
- [36] A közlekedési többletköltségek megtérítésére vonatkozó igényükkel összefüggésben arra hivatkoztak, hogy jogszabálysértő a másodfokú bíróság ítélete, mert fellebbezésük egyrészt nem csak a tanulmányok befejezését követő időszakot érintette, másrészt nem havi 20.000 forintot követeltek. A II. rendű felperes 18 éves koráig havi 5-7.000 forint, azután pedig 1.570 forint/hó igényük volt. Részletezték a II. rendű felperes ellátása, egészségügyi vizsgálatai útigényét. Érveltek azzal is, hogy 12 éves koráig az egészséges gyermekeket sem lehet otthon hagyni. Mindezek alapján 2003. második felétől 2014. május 30-ig összesen 829.165 forintra kérték a marasztalási összeget felemelni havonta 230 km közlekedés alapulvételével. A 2014. június 1. - 2018. április 30. közti időre - 50 km havi többlet úttal számolva - összesen 72.450 forint költség megtérítését igényelték. A havi járadékot 2018. május 1-jétől 1.570 forintra kérték - egyező indokkal - felemelni.
- [37] Ugyancsak jogsértőnek tartották a többlet telefonköltség megtérítésére vonatkozó kereseti kérelem elutasítását. Megismételték az eljárásban felhozott érveiket. Kiemelték, épp a családtagok közötti ingyenes beszélgetések lehetősége miatt döntöttek az előfizetéses csomag mellett. Utaltak arra is, hogy egy egészséges pályakezdő fiatalnál csak néhány hónapig merül fel a munkakeresés miatt plusz telefonköltség. Kérték az alperest 2014. június 1-jétől havi 5.000 forint járadékban marasztalni erre hivatkozva.
- [38] A nem vagyoni kártérítés jogerős ítélet szerinti indokolását azért kérték megváltoztatni, mert álláspontjuk szerint a peradatok alapján - az orvosszakértői véleményre támaszkodva - levonható az a következtetés, hogy az I. rendű felperes betegségei a II. rendű felperes állapota miatt, a szenvedésnyomás következtében alakultak ki.
- [39] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezéseinek hatályában való fenntartására irányult. Álláspontja szerint a felülvizsgálati kérelemben előadott

okokból a jogerős ítélet nem jogszabálysértő. Kiemelte, a támadott tételek mérlegelés eredményei, ami csak akkor jogsértő, ha kirívóan okszerűtlen. Ez a jogerős ítélet kapcsán nem állapítható meg, és az a fellebbezést is teljeskörűen elbírálta. Hangsúlyozta, a Szolgálat az alkalmazottainak nem a felperesek által figyelembe venni kért összeget fizeti, hanem annál lényegesen kevesebbet, a bíróságra pedig nem kötelező norma ennek az árszábnak az alkalmazása, ezért a mérlegelése sem lehet jogsértő. Utalt arra is, hogy az I. és III. rendű felperesek a II. rendű felperes születése előtt már rendelkeztek gépjárművel, ami felülvizsgálati érvelésük ellen szól. A közlekedési többletköltségek kapcsán felsorolt vásárlásokat a II. rendű felperes állapotával kapcsolatos többletköltségként nem tekintette elszámolhatónak. Az igényelt telefonköltség - álláspontja szerint - akkor is felmerülne, ha a II. rendű felperes egészséges lenne.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [40] A felülvizsgálati kérelem részben alapos.
- [41] A Kúria a Pp. 270. § (2) bekezdése alapján azt vizsgálta, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból jogszabálysértő-e. Elbírálta mindazokat a felperesi hivatkozásokat is, amelyek olyan kérdésekben kifogásolták kizárólag az elsőfokú ítéletet, amiket illetően a másodfokú bíróság azonos álláspontra helyezkedett.
- [42] A Pp. 275. § (3) és (4) bekezdéséből következően eredményes felülvizsgálat alapja anyagi vagy eljárási jogszabálysértés lehet, utóbbi azonban csak akkor, ha annak az ügy érdemi elbírálására kihatása volt.
- [43] A felperesek felülvizsgálati kérelmükben megsértett eljárási szabályként a Pp. 221. § (1) bekezdését jelölték meg. Ezzel összefüggésben arra hivatkoztak, hogy fellebbezésüket a másodfokú bíróság nem bírálta el, nem fejtette ki, miért találta azt alaptalannak.
- [44] A Pp. 221. § (1) bekezdése az ítélet indokolásának tartalmi követelményeit rögzíti. Eszerint az ítélet indokolásában röviden elő kell adni a bíróság által megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével, hivatkozni kell azokra a jogszabályokra, amelyeken a bíróság ítélete alapszik. Meg kell röviden említeni azokat a körülményeket, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, végül utalni kell azokra az okokra, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a felajánlott bizonyítást mellőzte. Az ítélet megalapozottságát az indokolás mutatja be a releváns tényállás megállapításával és - erre építve - az anyagi jogszabályok megfelelő alkalmazásával. A tényállást a megállapítása szempontjából lényeges bizonyítékok mérlegelésének ismertetésével alá kell támasztani. Ezekre vonatkozóan az idézett törvényhely úgy fogalmaz, hogy „a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett” körülményeket kell röviden megemlíteni. Nem szükséges tehát a felek minden, az álláspontjuk alátámasztására felhozott érvére kitérni az ítéletben, a határozatot csak a szükséges mértékben kell megindokolni. Ha a bíróság saját mérlegelési szempontjait és ehhez kapcsolódva jogi álláspontját kifejti, ítélete a jogszabályoknak megfelel. Így semmiképp sem vonható le olyan következtetés a felek nem minden érvelésére reagáló ítélet alapján, hogy a bíróság nem bírálta el valamely - akár kereseti, akár fellebbezési - kérelmüket.
- [45] Jelen esetben a másodfokú bíróság zömében helyes indokai alapján hagyta helyben az elsőfokú ítéletet, az így helybenhagyott rendelkezéseket illetően ezért - a Pp. 254. § (3) bekezdése szerint - elegendő volt csupán erre a körülményre utalnia. Ennek ellenére több tételnél részletes indokolást

tartalmaz a jogerős ítélet is. A másodfokú bíróság eleget tett indokolási kötelezettségének azzal, hogy döntött az elsőfokú ítélet helybenhagyásáról, jogerős határozatának indokolásában ismertette a fellebbezést és az annak alátámasztására felhozott érveket, majd tételesen indokolta döntését, utalva az elsőfokú bíróság helyes mérlegelésére, jogi álláspontjára, vagy kifejtve saját indokait, továbbá több esetben reagálva a felek által előadott jogi érvelésre. A megjelölt eljárásjogi okból ezért a jogerős ítélet nem jogszabálysértő.

- [46] A másodfokú bíróság ítéletében helyesen rögzítette, hogy a jövedelemkiesés és az ápolás-gondozás költsége két eltérő típusú kárelem. Mégis lehet összefüggés a kettő között, de idesorolható a háztartási kisegítés költsége is, ha mindezeket együttesen érvényesítik, és ha az alapjukat képező tevékenységek időben részben vagy egészben egymást átfedik. Emiatt jelen esetben is van összefüggés: orvosszakértői vélemény támasztja alá és a II. rendű felperes tünetei alapján is egyértelmű, hogy a róla való gondoskodás nem folyamatos, mégis a nap jelentős részét érintő tevékenység. Napközben igen gyakran kell ellátását biztosítani, segíteni, arra odafigyelni, ami az I. rendű felperes részéről személyes jelenlétet igényel. Ez összességében 4 óra időtartamot jelent, de több részletben, és ezek az időszakok részben a munkaviszony 8 órás munkaidejére esnek, az I. rendű felperes emiatt csak részmunkaidőben képes munkát vállalni. Mivel így az alperes felróható károkozásával jövedelemkiesése összefügg, az alperes a teljes kártérítés elve alapján a különbözet megtérítésére köteles [Ptk. 339. § (1) bekezdés, 355. § (1) bekezdés].
- [47] A térítési kötelezettség viszont nem áll fenn - a jogerős ítélet szerint is helyesen figyelembe vett és indokolt - azon időszakra, amíg második gyermekével egyébként is otthon tartózkodhatott volna, vagyis az ő három éves koráig.
- [48] A kifejtetttekre tekintettel a Kúria az I. rendű felperes munkabérkiesésének megtérítése címén a lejárt járadék összegét 13.881.762 forintról 19.434.047,- forintra emelte fel. Számítása során elfogadta a felülvizsgálati kérelem szerinti levezetést, kivéve abból a második gyermek születése kapcsán 3 évre járó GYES időszakát, az arra kimutatott kieső jövedelmet, figyelembe véve a társadalombiztosítási járulékokat is, amelyeket ugyancsak levont. A felperesek által kalkulált társadalombiztosítási járulékokkal csökkentett bruttó különbözeti összegből (19.915.489 forint) a Kúria így levonta a 2000. szeptember 18. - 2000. december 31. közti időszakra számított 147.900 forintos bruttó különbözet társadalombiztosítási járulékokkal csökkentett összegét, azaz 129.412 forintot, továbbá a 2001. január 1. - 2001. augusztus 30. között felmerült, társadalombiztosítási járulékokkal csökkentett bruttó bérkiesés összegét, ami 352.030 forint. A 2001 szeptembere és decembere közötti időszakra tehát (társadalombiztosítási járulékokkal csökkentve) 224.665 forint jár az I. rendű felperesnek, míg a teljes lejárt összeg 2018. április 30-ig 19.434.047 forint. A kamatfizetési kötelezettség megállapításánál a Kúria figyelembe vette a 3 év kieső időszakot, ezért az azt megelőző időszak középátlagos idejétől írta elő a késedelmi kamatfizetést az arra elszámolt részösszegre, majd a 2001. szeptember 1. és 2018. április 30. közti időszak középátlagos idejétől a fennmaradó összegre a törvényes mértékben [Ptk. 301. § (1) bekezdés]. Ezen felül kötelezte az alperest a jövőre nézve is jövedelemkiesés megtérítésére havi 118.411 forintos összegben a kimutatás alapján. A fizetési kötelezettséget minden tárgyhónapot követő hónap 10. napjáig utólag esedékesen írta elő. Ennek indoka, hogy a kártérítés a kár - jelen esetben az adott kártétel - bekövetkezésekor esedékes (Ptk. 360. §), a munkabér pedig utólag járó juttatás a 2012. évi I. törvény (Mt.) 155. § (1) bekezdése és 157. § (1) bekezdése szerint, így ez az esedékesség alapja.
- [49] Az ápolás-gondozás költségterítését illetően az eljáró bíróságok mérlegelése nem okszerűtlen. Az elsőfokú ítélet - amellyel részben a másodfokú bíróság is egyetértett - részletesen, logikus érvek mentén indokolta álláspontját. Egyetért a Kúria a jövedelempótló járadékigénnyel fennálló időbeli kapcsolatra utaló indokaival is. Amint arra a Kúria fent már utalt ([46] pont) a tevékenységek

időben részben átfedik egymást. Egységnyi idő alatt ugyanis egy személy az adott időtartamot egyenként is kitöltő két különböző, helyileg is elkülönülő tevékenységet nem tud elvégezni. Egységnyi idő alatt elvégezhető tevékenység két egységnyi idő tevékenységének ellenértékével való kompenzálása káronszerzéshez vezetne.

- [50] Utal a Kúria arra is, hogy a bíróságokra nem kötelező a Szolgálat árainak 75%-ának alapulvétele akkor sem, ha a bírói gyakorlat többségében ezt követi. A felperesek által hivatkozott, EBH2009. 2041. számú elvi határozatnak a közzététel során kiemelt elvi tartalma nem erre vonatkozik. Az olyan kártérítési összegről, amely tényleges kiadásként nem merült fel, így pontosan, egzakt módon nem meghatározható, az eset összes körülményeinek, sajátosságainak figyelembevételével kell - mérlegelés útján - dönteni, ahogy ezt jelen eljárásban is megtették az eljáró bíróságok.
- [51] Mindezekre figyelemmel a jogerős ítélet a megjelölt jogszabályok [Ptk. 339. § (1) bekezdés, 355. § (1) bekezdés] megsértése nélkül határozta meg az ápolás-gondozás címén járó kártérítést, ezért a felülvizsgálati eljárásban a felülmérlegelésére nem volt indok (BH2016. 33., BH2013. 119.).
- [52] A háztartási kisegítés költségének megtérítése kapcsán szintén alaptalan a felülvizsgálati kérelem. Iratellenes ugyanis az a hivatkozása, hogy sem az első-, sem a másodfokú bíróság nem indokolta meg, milyen okból csökkentette 20%-os mértékűre a térítés alapjaként figyelembe vett díjat. Az elsőfokú bíróság ítéletének 5. pontjában részletezte az ezen a címen előterjesztett követeléssel kapcsolatos álláspontját. A 28. oldal 3. bekezdésében visszautalt az ápolási költségnél írtakra. Ez az indokolása a Pp. 221. § (1) bekezdésének minden tekintetben megfelelt, hiszen a 2. pontban, melyben az ápolás-gondozás többletköltségével kapcsolatos álláspontját fejtette ki, a Szolgálat díjazásának 20%-os mértékben való alapulvételét is megindokolta. Rögzítette a mérlegelés részletes szempontjait is (17. oldal 4-5. bekezdés).
- [53] Nem sérti a jogerős ítélet sem e tekintetben a Pp. 221. § (1) bekezdését, mert indokolásában - ahogy arra a Pp. 254. § (3) bekezdése lehetőséget ad - az elsőfokú ítélet helyes indokaira utalt vissza.
- [54] Az elsőfokú bíróság ítéletében szereplő jogi érveléssel a Kúria is egyetért, a felsorolt mérlegelési szempontokat okszerűtlennek tekinteni nem lehet. Ennél a tételnél is igaz továbbá a kieső munkabérrel ellentételezett időszakra a legalább részleges időbeli átfedés, emellett a II. rendű felperes körüli háztartási munkák jellege is változott, különösen amióta folyamatosan otthon tartózkodik. Kirívóan okszerűtlen mérlegelés hiányában a Kúria a jogerős ítéletet e tétel kapcsán is hatályában fenntartotta.
- [55] A személygépkocsi megvásárlása kapcsán a felperesek felülvizsgálati kérelmükben az elsőfokú ítélet iratellenességét állították. Ezzel szemben a Kúria megállapította, hogy a felperesek nyilatkozatai helyesen kerültek rögzítésre az elsőfokú ítélet 33. oldalán, azok egyezőek a felülvizsgálati kérelemben (16. oldal) írtakkal. Az így rögzített nyilatkozatból pedig az elsőfokú bíróság, majd vele egyetértve a másodfokú bíróság okszerű következtetéseket vont le, amelyek sem a tényekkel, sem az általános élettapasztalattal, sem a logikával nem ellentétesek, az állított jogszabályok megsértése nem állapítható meg. A Kúria a döntéssel és indokaival e tétel kapcsán is egyetértett.
- [56] A közlekedési költségtérítési igény illetően előjáróban a Kúria rögzíti, hogy kizárólag a II. rendű felperes alperesnek felróható egészségi állapotával összefüggésben felmerülő közlekedési többletköltségek érvényesíthetők a perben. Azok, amelyek egy egészséges gyermeknél is felmerülnek, nem. Ezzel szemben a felülvizsgálati kérelemben a felperesek valójában minden olyan közlekedés költségét igénylik, melyek a II. rendű felpereshez, az ő általános ellátásához kapcsolódnak, továbbá azokat is, amikor az I. és III. rendű felperesek egyéb ügyintézkést végeztek és a II. rendű felperest csak magukkal vitték. Az évente kétszer felmerülő (és az alperessel szemben elszámolható) szemészeti, neurológiai és ortopédiai kontrollokra szállítás évi 6 útjára az elsőfokú

ítélet szerint térítendő évi 120 km megfelelő kompenzációt jelent, figyelembe véve, hogy egy kontrollvizsgálat 20 km út megtételével jár a felperesek állítása szerint is.

- [57] Ezt, valamint az ítéletekben rögzített mérlegelési szempontokat figyelembe véve megállapítható, hogy a bíróságok mérlegelése nem okszerűtlen, helyes jogi álláspontot tükröz, ilyen körülmények között felülmérlegelésre nincs lehetőség.
- [58] A jogerős ítélet indokolásának megváltoztatására irányuló felülvizsgálati kérelem ugyancsak alaptalan, a felperesi álláspontot a 2017. december 2-án kelt igazságügyi orvos- és pszichiáter szakértői vélemény nem támasztja alá. A szakvélemény (4) pontjából nem lehet azt a következtetést levonni, hogy valószínűsíthető az I. rendű felperes testi betegségeinek okozati összefüggése a II. rendű felperes állapotával. A szakértő éppen bizonytalanságának adott hangot a kérdést illetően, amikor orvosszakértőként elfogadhatónak írta le a betegségek kialakulását a szenvedésnyomás hatására, de rögzítette, ennek ellenkezője is elfogadható. A tipikusan orvosszakmai kérdésben a bizonytalan orvosszakértői nyilatkozatot mint ítéleti bizonyosságot az ítéletben szerepeltetni nem lehet. Ezzel az ítélet sértené a Pp. 177. § (1) bekezdését, hiszen olyan szakkérdésben fejtené ki a szakvéleménytől eltérő álláspontját, amelyhez szükséges különleges szakértelemmel a bíróság nem rendelkezik. Megjegyzi a Kúria, az indokolás módosításának a perben egyébként sincs jelentősége, mert az alperest enélkül is az I. rendű felperes kereseti kérelme szerinti nem vagyoni kártérítésben marasztalta a jogerős ítélet.
- [59] A kifejtettek alapján a Kúria megállapította, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben foglalt okokból az I. rendű felperesnek járó munkabérekiesés megtérítése körében részben jogszabálysértő, ezért a jogerős ítéletet ebben a részében hatályon kívül helyezte és az elsőfokú határozat részbeni megváltoztatásával a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hozott a Pp. 275. § (4) bekezdése, továbbá a 270. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó 253. § (2) bekezdése alapján, míg egyebekben a jogszabályoknak megfelelő jogerős ítéletet hatályában fenntartotta [Pp. 275. § (3) bekezdés].

Záró rész

- [60] A Kúria a felülvizsgálati értéket 4.157.804 forintban határozta meg. Ebben figyelembe vette a Pp. 24. § (1) bekezdése és (2) bekezdés a) pontja alapján a gépjármű költségtérítési igény 1.580.000 forintos összegét, a többi tételnél pedig a 12 havi járadék összegét. Ez az I. rendű felperes munkabérekiesésénél 1.420.932 forint, az ápolás-gondozás költségénél 811.800 forint, a háztartási kisegítés költsége esetében 270.000 forint, a közlekedési többletköltségnél 15.072 forint, míg a telefonköltségénél 60.000 forint. Ehhez viszonyítottan az I. rendű felperes pernyertessége a felülvizsgálati eljárásban mintegy 34%-os, míg a további felperesek az alperessel szemben pervesztesnek minősülnek eredménytelen felülvizsgálati kérelmük miatt. Ezt alapul véve kötelezte a Pp. 81. § (1) bekezdésének alkalmazásával a Kúria együttesen az I-III. rendű felpereseket 50.000 forint felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére az alperes részére a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja, (5) és (6) bekezdései alapján, a tárgyaláson kívüli eljárásban kifejtett jogi tevékenységgel arányosan.
- [61] A felperesek személyes költségmentessége folytán előzetesen le nem rótt 415.800 forint összegű felülvizsgálati eljárási illeték [1990. évi XCIII. törvény 39. § (1) bekezdés, 50. § (1) bekezdés] a felperesek személyes költségmentessége és az alperes személyes illetékmentessége folytán az állam terhén marad [6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdés, 14. §].

[62] A Kúria a határozatát a veszélyhelyzet ideje alatt érvényesülő egyes eljárási intézkedésekről szóló 74/2020. (III. 31.) Korm. rendelet 29. § (2) bekezdése alapján tárgyaláson kívül hozta.

Budapest, 2020. június 17.

Dr. Döme Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Kiss Gabriella s.k. előadó bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

bíróági ügyintéző
HM